

60 Darbesi, Gençlik ve Milli Türk Talebe Birliği

DOSYA

60 Darbesi, Gençlik ve Milli Türk Talebe Birliği

Serkan YORGANCILAR

27 Mayıs 1960'da Türk Silahlı Kuvvetleri gece yarısından itibaren dönemin etkili kitle iletişim aracı olan radyoda okunan bildiri ile yönetime el koydu. Darbecilerin neden yönetime el koyduklarını kamuoyuna açıklamaları adettendir. Bu yüzden darbeciler, neden yönetime el koyduklarını açıklayacakları darbe bildirisinin geniş kitlelerce duyulmasını istemiş olmalı ki radyolarda ilk önce şöyle bir duyuru geçer;

"Dikkat! Dikkat! Muhterem vatandaşlar. Radyolarınızın başına geçiniz. Güvendiğiniz silahlı kuvvetlerinizin sesi bir dakika sonra sizlere hitap edecektir".

İktidar Mücadelesi ve Radyo

Nihayetinde darbeciler radyo aracılığı ile yönetime el koyma gerekçelerini ve halka Milli Birlik Komitesi'nin emir ve yasaklarını bildirir. Darbe ayak seslerini duyurmaya başladığı dönemde, Mayıs ayının başında, Başbakan Adnan Menderes bir radyo

konuşması yapar ve gündemle ilgili görüşlerini halka açıklar.¹ Başbakan Menderes'e göre Türkiye ilerlemektedir. Hükümet iktisadi kalkınmayı başarılı bir şekilde götürmekte, hükümetin çalışmaları verimli ve başarılı bir şekilde yürütülmektedir.² Dolayısıyla Menderes'e göre ülkeyi bir kaos ortamında göstermeye çalışanların gerekçeleri ve iddiaları asılsızdır. Ancak her şey Menderes'in çizdiği tablo kadar mükemmel işlememekte, özellikle iç politikada belirli mihrakların tahriklerinin de etkisiyle hoş olmayan çok fazla olay yaşanmaktadır. Aslında Menderes ve hükümeti de işlerin yolunda gitmediğinin farkındadır ancak onlar klasik politik metodu kullanarak, ülkedeki sorunlardan "dış mihrakları" ve ana muhalefet CHP'yi sorumlu tutarak olayları zararsız biçimde atlatacaklarını ummaktaydılar.³

"Sevgili vatandaşlarım!

Bu kin, bu husumet, bu ihtiras, bu kıskançlık ne için kuru-

*tucu bir çöl fırtınası gibi güzel vatanın üstünde durmadan esti-rilmek istenmektedir? İçleri kinin ve ihtirasın ateşiyle tutuşturularak kardeş kavgasına susamışçasına sokaklara dökülüp haykırırlar, acaba hangi ezici ve kahredici zulmün veya sefaletin durmaz ve dindirilemez ızdırabı ile harekette? Bu vatanın durmaz ve dindirilemez bir ızdırabı mı var ki, haileler, gailleler, yakıp yıkmalara kadar her şeyi göze alarak yola çıkmış bulunmaktalar? Hayır. İhtirasın huzurumuza kasteden eli, kıskançlığın milletin gülümsemesini dondurmaya kasteden nefesi, hıyanetin memleketin güzel renklerini soldurmaya çalışan MATUF (kötü) niyeti, işte bütün bunlar için hiçbir meşru ve makbul sebep ileri sürülemez. Bu batıl davanın haklı olduğuna dair tek delil ileri sürülemez."*⁴

Menderes'in 1 Mayıs 1960'da radyoda yaptığı bu konuşmada darbe konusuna da gönderme de bulunur ve sokaklarda "sokak sokak, meydan meydan dolaş, dağılan sonra tekrar birle-

şen üç-beş avarenin" yaptıklarının darbe olamayacağını söyler. Darbenin hak olduğunu ileri süren medyaya sert cevaplar verdiği bu radyo konuşması, aslında askerinin ayak seslerinin ne kadar yakından geldiğinin bir göstergesidir. Belki de Menderes bu konuşması ile halktan çok askerlere seslenmeyi istemiş ve onları iknaya çalışmıştır.³

Darbe Sürecinde Gençlik

Menderes hükümetine karşı yapılan 27 Mayıs darbesi, öncesi ve sonrasıyla birçok yönden ele alınıp tartışılmasına rağmen öğrencilerin ve gençlik teşkilatlarının darbe öncesinde ve sonrasında nasıl bir tutum takındıkları konusu daha az ele alınmıştır. 27 Mayıs'a giden süreçte öğrenci eylemlerinin ve olaylarının artması üzerine Menderes, DP Meclis grubunda 7 Nisan'da bir bildiri yayınladı ve bu bildiri de ülkedeki her türlü gençlik hareketinin tahrik edicisi olarak CHP'yi gösterir. CHP'yi halkı ve orduyu iktidara karşı kışkırtmakla suçlar, ardından ülkedeki gerginliklerin hafifletilmesi amacıyla ülkede çok büyük tepkiler alacak olan "Tahkikat Komisyonu"⁴ kurar. Komisyon'un çalışmalarına başlaması ülkede büyük tepkilere yol açar ve özellikle üniversite gençliğinin eylemlerine sebep olur. 26 Nisan'da İstanbul Üniversitesi öğretim üyeleri bir bildiri yayımlayarak Tahkikat Komisyonu'nun bir an önce kaldırılmasını talep

27 Mayıs darbesini "Milli Devrim" olarak nitelendiren öncüllerine göre dönemin MTTB başkanı, biraz daha ileri giderek 27 Mayıs'ı bir "ülkü" olarak nitelendirir ve bu ülkenin dışında kalan herkesi gençlik olarak ihtar edeceğini bildirir.

ederler. Ardından 28 Nisan günü de öğrenciler olayı protesto için merkez kampüste eylem yaparlar. Polisin eylemlere müdahalesi sert olur ve çıkan çatışmalar sonucunda Turan Emeksiz⁵ hayatını kaybeder. Muhafız öğrenci gösterilerinin Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerde artarak devam etmesinden sonra DP yönetimi kendine yakın gençliği 555 K olarak bilinen, 5 Mayıs günü, saat 5'te, Ankara Kızılay meydanında toplanmaya çağırır. Plana göre, iktidar yanlısı gençler, Meclis'ten çıkıp Çankaya'ya gidecek olan

Celal Bayar ve Adnan Menderes'i alkışlarla destekleyeceklerdir. Ancak işler planlandığı gibi gitmez, muhalif öğrencilerin olayı haber alıp, meydanı doldurmaları sonucunda, Bayar ve Menderes protestolara maruz kalırlar, hatta tartaklanırlar.⁶ İzmir, Ankara ve İstanbul'da gösteriler devam ederken 27 Mayıs'ta beklenen olur ve gece yarısı Hava, Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin ortaklaşa katılımı ile askeri darbe yapılır. Demokrasinin içerisine düştüğü buhran; son yıllarda ülkede yaşanan üzücü olaylar ve kardeş kavgasının engellenememesi; olaylar karşısında siyasi partilerin uzlaşmaz tutumları ve olayları çözmedeki başarısızlıkları TSK'nin yönetime el koyma gerekçeleri olarak açıklanır. Darbeden hemen sonra şu açıklama yapılır:

"Büyük Atatürk'ün, Yurtta Barış ve Dünyada barış, ilkesi dayanağımızdır. Bütün bağlaşıklarımıza ve anlaşmalarımıza bağlıyız. NATO'ya inanıyoruz ve bağlıyız. CENTO'ya inanıyoruz ve bağlıyız. Tekrar ediyoruz, düşünceyiz, Yurtta barış ve Dünyada barıştır".⁷ Açıklamadan da anlaşılacağı gibi darbeyi yapanlar Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerini devam ettireceğini göstermişlerdir.

Siyasi platformda bunlar yaşanırken, üniversite gençliğinin 1960 yılına girerken yeni beklentileri vardır. 1960 yılının iyi sonuçlar getirecek haberlerin müjdecisi olduğu gibi, önceden bilinmeyen ve kestirilemeyen acı haberleri

de getirebileceğini sanki gençler hissetmektedir¹⁰. Darbenin hemen ardından ülkedeki başlıca gençlik örgütleri arka arkaya basın bildiri-leri yayımlayarak, 27 Mayıs'ı desteklediklerini ve askerlerin yönetime el koyma gerekçelerini sonuna kadar savduklarını bildirirler. MTTB Genel Başkanı Yaşar Özdemir, MTTB Genel Sekreteri Hüseyin Sağıroğlu, MTTB İstanbul İcra Konseyi Başkanı Mete Akıncı, Silahlı Kuvvetler Komutanlığı'na ortak bir telgraf çekerek darbeyi desteklediklerini belirtirler.¹¹

MTTB ve Darbe Süreci

MTTB ile birlikte, Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı¹² ve İTÜ Talebe Birliği Başkanları da ayrı ayrı telgraflar çekerek üniversite gençliğinin yapılan "milli inkılap hareketini" desteklediklerini ve göreve hazır olduklarını açıklarlar:

"Türk Yüksek Tahsil Gençliği olarak bundan bir müddet önce girişmiş olduğumuz hürriyet savaşına karşı ordumuzun göstermiş olduğu anlayışlı hareketi ve bunun sonucunda insan hak ve hürriyetlerine harfiyen uyulacağı güvencesi ile girişmiş olduğu milli inkılap hareketini bütün gücümüzle onaylar, bu hususta gençliğin emirlerinize hazır olduğunu bildirir, hürmetlerimizi arz ederiz"¹³

MTTB Genel Başkanı, Genel Sekreteri ve İstanbul İcra Konseyi başkanlarının ortaklaşa yayınladıkları bildiriye açıkça darbeye

destek verilmekte, askerlerin üniversite gençliğine vereceği görev ve hazır oldukları bildirilmektedir. MTTB daha da ileriye giderek 27 Mayıs darbesini "milli inkılap hareketi" olarak değerlendirir. Bu dönemde 27 Mayıs'a destek veren tek öğrenci teşkilatı MTTB değil-

27 Mayıs'a giden süreçte öğrenci eylemlerinin ve olaylarının artması üzerine Menderes, DP Medis grubunda 7 Nisan'da bir bildiri yayınlar ve bu bildiriye, ülkedeki her türlü gençlik hareketinin tahrik edicisi olarak CHP'yi gösterir. CHP'yi halkı ve orduyu iktidara karşı kıskırtmakla suçlar, ardından ülkedeki gerginliklerin hafifletilmesi amacıyla ülkede çok büyük tepkiler alacak olan "Tahkikat Komisyonu" kurar.

İTÜ Talebe Derneği Başkanı Ertuğrul Erkin de silahlı kuvvetlere gönderdiği telgrafta silahlı kuvvetlere olan inançlarını ve güven duygularını bildirirken, bir diğer öğrenci teşkilatı olan TMGT de Orgeneral Cemal Gürsel'in şah-

sında Türk Silahlı Kuvvetleri'ne çektiği telgrafta şunları belirtir:

*"Sevgili yurdumuzda yerleşmesini candan dilediğimiz demokrasi ve kardeşlik anlayışının gerçek yoluna girmesini temin eden Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bağlılığımız ve inancımızı bir kere daha doğrulamakta mutluyuz. Demokrasi mücadelesinde Türk Gençliği ile TSK'nin işbirliği yapmış olması memleketimizi mutlu yarınlara götüreceğiz yolda milletçe aşamayacağımız bir engel bulunmadığını bütün dünyaya göstermiştir. Genç arkadaşlarımızı heyecanla kucaklar, temsil ettiğimiz Türk Gençliği adına bütün Silahlı Kuvvetler mensuplarına ve değerli kumandanlarına sonsuz hürmet, bağlılık ve sevgilerimizi sunarız."*¹⁴

TMTF gençliği 27 Mayıs'ı destekleyenler arasında en fanatik olanlardır.¹⁵ Onlara göre 27 Mayıs'a karşı çıkanlar, "milli duygulardan yoksun olan aşâğılık kişiler", "milletin medeni bir toplum olmasını istemeyenler", "Atatürk devrimlerinin düşmanları", "hırs ve kin bürümüş yüzleri ile önelerindeki tarihi okuyup anlayamayacak kadar cahil"¹⁶ olanlardır. 27 Mayıs darbesinin ardından üniversite öğrencilerinin darbecilere olan desteği sürekli artmaktadır. MBK kararı ile Cemal Gürsel'in 6 Haziran'da üniversitelerin tekrar açılma kararı vermesi sevinçle karşılanırken, Ankara Üniversitesi'nde üç dekan ve bir profesör istifalarını ver-

de getirebileceğini sanki gençler hissetmektedir¹⁰. Darbenin hemen ardından ülkedeki başlıca gençlik örgütleri arka arkaya basın bildiri-leri yayımlayarak, 27 Mayıs'ı desteklediklerini ve askerlerin yönetime el koyma gerekçelerini sonuna kadar savunduklarını bildirir-ler. MTTB Genel Başkanı Yaşar Özdemir, MTTB Genel Sekreteri Hüseyin Sağıroğlu, MTTB İstanbul İcra Konseyi Başkanı Mete Akıncı, Silahlı Kuvvetler Komutanlığı'na ortak bir telgraf çekerek darbeyi desteklediklerini belir-tirler.¹¹

MTTB ve Darbe Süreci

MTTB ile birlikte, Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı¹² ve İTÜ Talebe Birliği Başkanları da ayrı ayrı telgraflar çekerek üniversite gençliğinin yaptıkları "milli inkılap hareketini" desteklediklerini ve göreve hazır olduklarını açıklarlar:

"Türk Yüksek Tahsil Gençliği olarak bundan bir müddet önce girişmiş olduğumuz hürriyet savaşına karşı ordumuzun göstermiş olduğu anlayışlı hareketi ve bunun sonucunda insan hak ve hürriyetlerine harfiyen uyulacağı güvencesi ile girişmiş olduğumuz milli inkılap hareketini bütün gücümüzle onaylar, bu hususta gençliğin emirlerinize hazır olduğunu bildirir, hürmetlerimizi arz ederiz"¹³

MTTB Genel Başkanı, Genel Sekreteri ve İstanbul İcra Konseyi başkanlarının ortaklaşa yayınladıkları bildiride açıkça darbeye

destek verilmekte, askerlerin üniversite gençliğine vereceği görev ve hazır oldukları bildirilmektedir. MTTB daha da ileriye giderek 27 Mayıs darbesini "milli inkılap hareketi" olarak değerlendirir. Bu dönemde 27 Mayıs'a destek veren tek öğrenci teşkilatı MTTB değil-

27 Mayıs'a giden süreçte öğrenci eylemlerinin ve olaylarının artması üzerine Menderes, DP Medis grubunda 7 Nisan'da bir bildiri yayınladı ve bu bildiriye, ülkedeki her türlü gençlik hareketinin tahrik edicisi olarak CHP'yi gösterir. CHP'yi halkı ve orduyu iktidara karşı kıskırtmakla suçlar, ardından ülkedeki gerginliklerin hafifletilmesi amacıyla ülkede çok büyük tepkiler alacak olan "Tahkikat Komisyonu" kurar.

İTÜ Talebe Derneği Başkanı Ertuğrul Erkin de silahlı kuvvetlere gönderdiği telgrafta silahlı kuvvetlere olan inançlarını ve güven duygularını bildirirken, bir diğer öğrenci teşkilatı olan TMGT de Orgeneral Cemal Gürsel'in şah-

sında Türk Silahlı Kuvvetleri'ne çektiği telgrafta şunları belirtir:

"Sevgili yurdumuzda yerleşmesini candan dilediğimiz demokrasi ve kardeşlik anlayışının gerçek yoluna girmesini temin eden Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bağlılığımız ve inancımızı bir kere daha doğrulamakta mutluyuz. Demokrasi mücadelesinde Türk Gençliği ile TSK'nin işbirliği yapmış olması memleketimizi mutlu yarınlara götüreceği yolda milletçe aşamayacağımız bir engel bulunmadığını bütün dünyaya göstermiştir. Genç arkadaşlarımızı heyecanla kucaklar, temsil ettiğimiz Türk Gençliği adına bütün Silahlı Kuvvetler mensuplarına ve değerli kumandanlarına sonsuz hürmet, bağlılık ve sevgilerimizi sunarız."¹⁴

TMTF gençliği 27 Mayıs'ı destekleyenler arasında en fanatik olanlarıdır.¹⁵ Onlara göre 27 Mayıs'a karşı çıkanlar, "milli duygulardan yoksun olan aşağılık kişiler", "milletin medeni bir toplum olmasını istemeyenler", "Atatürk devrimlerinin düşmanları", "hırs ve kin bürümüş yüzleri ile önlerindeki tarihi okuyup anlayamayacak kadar cahil"¹⁶ olanlardır. 27 Mayıs darbesinin ardından üniversite öğrencilerinin darbecilere olan desteği sürekli artmaktadır. MBK kararı ile Cemal Gürsel'in 6 Haziran'da üniversitelerin tekrar açılma kararı vermesi sevinçle karşılanırken, Ankara Üniversitesi'nde üç dekan ve bir profesör istifalarını ver-

miştir¹⁷. Askeri darbenin sıcaklığını koruduğu dönem boyunca tüm öğrenci teşkilatlarının darbeci subaylarla ve orduyla ilişkilerini geliştirmek ve korumak için büyük çaba sarf ettikleri görülmektedir. Bu bağlamda açılış gününde Atatürk Üniversitesi Rektörü'ne, öğrenciler tarafından Milli Birlik Komitesi'ne neden bağlılık telgrafi çekmediği sorusunun hararetle sorulması dikkat çekicidir.

Darbe Sonrasında MTTB

MTTB'nin darbe sonrası katıldığı ilk ve en büyük gösterilerden birincisi İstanbul'da yapılmışken, ikincisi de Ankara'da "Ordu ve Gençlik Günü" olarak düzenlenmiştir. 8 Haziran 1960 günü Beyazıt'ta MTTB Genel Başkanı Yaşar Özdemir'in¹⁸ de katıldığı coşkulu mitinge İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Muzaffer Alankuş ve çok sayıda resmi erkân katılmıştır. "Yaşasın Cemal Paşa, Yaşasın Ordu, Yaşasın Milli Birlik Komitesi, Gençlik hiç aldanmadı, 27 Mayıs'a bağlıyız" sloganlarının sık sık atıldığı; coşkulu kalabalığın hep bir ağızdan marşlar söylediği mitingde en büyük alkışı Orgeneral Fahri Özdilek almıştır. Özdilek konuşmasında gençlerin duygularını okşayıcı ve gençlerin darbeye desteklerini artırıcı öğelere ağırlık vermiştir: "Civanmert çocuklarım, sizden ilham alan ordu, sizin düşüncüklerinizi vatan görevi olarak yaptysa mutuluk dıyar. İnkılâp hareketindeki başarımızı size borçluğuz."

Aynı gün Ankara'da benzer bir toplantı vardır. MTTB ile Ankara Devlet Konservatuar'ının ortaklaşa düzenledikleri "Ordu ve Gençlik Günü" DTCF'nin konferans salonunda Başbakanlık Müsteşarı Kurmay Albay Alpaslan Türkeş'in de katılımlarıyla gerçekleştirilir. Ordu ve gençlik lehinde sürekli sloganlar atılan toplantı İstiklal Marşı ile başlamış, ardından 28 Nisan ile 28 Mayıs arasında hayatını kaybedenler için saygı duruşunda bulunulmuştur. Toplantıda MTTB'yi temsilen bulunan ve konuşma yapan ikinci başkan Beşir Hamidi, eski yöneticileri "cennet bir vatan üstünde azabı yaşattılar" diyerek eleştirmiştir. Darbe bildirisini radyodan okuyan Kurmay Alpaslan Türkeş, toplantıda sözleri sık sık alkışlarla kesilerek yoğun bir ilgiyle karşılanmıştır. Siyasi hürriyetin tek başına bir anlam taşımayacağını ifade eden Türkeş, "ilim hürriyetinin siyasi hürriyetin bir garantisi" olduğunu söyleyerek sözlerini şu şekilde sonlandırmıştır:

"Hürriyeti bütün sahalarda devam ettirmek görevimizdir. Şahsularımız için hiçbir endişemiz yoktur. 80 milyon Türk'ün her biri bir hürriyet mücahidi ve kahramanıdır. Biz, mücadelemizle gerçek demokrasinin gerçekleşeceğine inanıyoruz."¹⁹

MTTB'nin hükümet darbesini yapanlarla yakınlığı bu kadarla sınırlı kalmaz. "Milli Devrim" sadece kent merkezlerinde kalmamalı, tüm yurt en ücra köşelerine varıncaya kadar dolaşarak halk

bilinçlendirilmelidir. MTTB gençleri de bu amaçla köylerde milli devrimi anlatmak ve milli devrim hakkında köylülere konferanslar vermek amacı ile bir kampanya başlatır. Kampanyaya 1500 öğrenci başvurmuş ve Türkiye'nin en ücra köşelerine kadar giderek milli devrimi anlatmaya gönüllü olduklarını belirtmişlerdir. Köylere gidecek gençlere, gittikleri yerlerde dağıtmaları amacıyla devrim hareketinin anlam ve önemini belirten broşürler ve pankartlar hazırlanmıştır. Bu kampanyaya ek olarak da köylere gazete ve dergi götürme kampanyası başlatılmış olup bu amaçla değişik yerlere yerleştirilen sandıklara halk tarafından okunmuş gazete ve dergiler bırakılmıştır. Aynı amaçla, yani devrimin anlam ve önemini köylülere açıklamak amacı ile TMTF tarafından oluşturulan bir komisyon Milli Birlik Komitesi'nden izin ister. Alp Kuran başkanlığında oluşturulan komisyon bir çalışma raporu hazırlar. Rapor Milli Birlik Komitesi tarafından kabul görür. Rapora göre köylülere Atatürk devrimini bir kere daha

anlatmak asıl amaç olmakla birlikte "27 Mayıs ihtilalinin neden meşru olduğu da ilmi açıdan açıklanacaktır."²⁰

Askeri darbenin ikinci ayında MTTB adına Asistan Çetin Özek imzasıyla Yeni İstanbul gazetesinde bir bildiri yayınlanır. Bildirinin temel amacı diğer bildirilerden farklı değildir. Önce darbenin gerçekleşmesinin meşru gerekçeleri sıralanmakta, ardından MBK'ne bağlılığın sürdürüldüğü dile getirilmekte ve son olarak da kahraman ordunun emrinde olduğu yinelenmektedir. MTTB ve diğer öğrenci teşkilatları darbenin sıcaklığının sürdüğü dönem boyunca yayınladıkları bildiriyle adeta itaat tazelemektedirler: *"Bu milletin geleceği, sıhhatli ve güvenli fikirlerle, hareketlerle iyi olabilecektir. Bu arada ilim müessesesi, isim ve unvanların ilerlememize bir kalkan gibi karşı tutulmasına tahammülümüz yoktur. Sağ ve sol şaşmaları ile kaybedecek vaktimiz yoktur. Atatürk'ün gençliği ve ordusu ile ileriye gitmeyenlerin model Türkiye'de yeri yoktur".²¹*

Öğrenci teşkilatları cephesinde bunlar olurken, MBK üyeleri de öğrenci teşkilatlarını sürekli ziyaret ederek onların isteklerini dinlemekteydiler. Öğrenciler darbeye verdikleri destekten cesaret alarak MBK'dan birtakım isteklerde bulunuyorlardı. MBK üyelerinden Kurmay Yarbay Şükran Özkay beraberinde iki yüksek rütbeli subayı da alarak önce MTTB'yi sonra da TMTF'yi ziyaret etmiştir. Bu ziyaret sırasında, MTTB adına Başkan Yaşar Özdemir öğren-

ci sorunları ile ilgili olarak acil çözümlenmesini istedikleri birtakım taleplerde bulunmuştur. Bu talepler bu dönem MTTB'sinin neleri öncelikle göstermesi açısından önemlidir. Çünkü darbe sonrası dönemde MTTB, sanki birinci dönemki işlevselliğine geri dönmüş gibidir. Bu görev TMTF de dahil olmak üzere tüm gençlik teşkilatlarının da katılımı ile devam etmektedir. MTTB ilk olarak üniversite gençliğinin gereksinimini karşılamakta yetersiz kalan özel ve resmi öğrenci yurtlarının sayısının artırılmasını talep etmiştir. MTTB'nin MBK'dan en dikkat çekici isteği ise, bir öğrenci bankasının kurulması ve öğrenciye uzun vadeli kredi sağlanmasıdır. MTTB daha sonra bu istek üzerinde hiç durmamış ve bir daha gündeme getirmemiştir. Belki de MTTB üyeleri de bu isteğin gerçekleşme olasılığının olmadığını anlamışlardır. Öğrencilerin sosyal ve ekonomik sıkıntılarının farkında olan Özdemir, öğrencilerin ekonomik sorunlarına yardımcı olması amacıyla, üniversitelilere öğrenim süreleri boyunca iş imkânı sağlanması talebinde bulunmuştur. Bu konuda çözüm önerisi de getirilmişti. Örneğin ülkenin eğitim açığını kapatmak amacıyla üniversite öğrencileri ortaokul ve liselede yardımcı öğretmen olarak kullanılabilir. Böylelikle onlara ek gelir de sağlanmış olurdu. Ayrıca MTTB başkanı, kitap sorununun çözülmesi, harç paralarının artırılmaması ve öğrenci sağlık evinin kurulması taleplerinde de bulunmuştur.

Anayasa Sürecinde Gençlik Teşkilatları

Bir yıl sonra yeni anayasa tasarı gündeme geldiğinde gençlik teşkilatlarından rollerini tekrar oynamaları beklenir. İlk olarak TMTF ikinci başkanı Yalçın Gürsel yeni anayasaya "evet" diyeceklerini basın toplantısı ile açıklar. Federasyon "evet" kampanyası başlatarak üniversitelere, *"en güzel evet, anayasaya! Anayasa bir milletin namusudur, anayasa demokrasinin teminatıdır. Üniversiteli arkadaş! Anayasayı açıklamak senin görevindir, anayasaya evet diyeceğiz, yeni anayasa haklarımızın ve geleceğimizin güvencesidir, yeni anayasaya inanıyor ve güveniyoruz"* pankartları asmıştır.²² 9 Temmuz 1961 yılında yeni anayasa için yapılacak olan halk oylamasında "hayır" diyenlerin, "Yassıdadaki zavallı yaratıkların"²³ kurtulacaklarına inanlara destek vermiş olacaklarını söylerler. 27 Mayıs'ı yaratanların Türk gençliği olduğuna inanan TMTF'liler, halk oylamasının sonuçlarının "evet"²⁴ çıkması üzerine İstanbul Radyosu'nda "Gençlik Saati" adlı programda yeni anayasaya ilişkin şu değerlendirmeyi yaparlar:

"Büyük Türk Ulusunu... Kurduğunuz yeni düzenle, artık bu topraklar üzerinde hiç kimse sizin mutluluğunuz için çürpünan evlatlarını şehit edemeyecek, bilim yuvalarını kapatamayacak, bilginlerini susturmaya yeltenmeyecek, bastırı zindanlara atmayacak, kimseye ayrı işlem yapmayacaktır. Herkes

kanun önünde eşit olarak, tarafsız bir yönetim altında yaşayacak, emeğinin hakkını alacak ve adil bir vergi ödeyecektir. Ulusal değerlerimiz düşüncesizce israf edilmeyecek, planlı bir ekonomik kalkınmanın ve kültürel kalkınmanın sağlanması ile geleceğe güvenilir adımlarla yürünecektir".²⁵

MTTB, 27 Mayıs hükümet darbesine olan bağlılığını Genel Başkan Cafer Karadağoğlu döneminde tekrar gündeme getirmiştir. 27 Mayıs darbesini "Milli Devrim" olarak nitelendiren öncüllerine göre dönemin MTTB başkanı, biraz daha ileri giderek 27 Mayıs'ı bir "ülkü"²⁶ olarak nitelendirir ve bu ülkünün dışında kalan herkesi gençlik olarak ihtar edeceklerini bildirir. Türk gençliğinin hiçbir yabancı siyasi arzusunun esiri olmayacağını, bunların arkasından gitmeyeceğini, tam aksine Türk gençliğinin ordusuyla "kucak kucağa" olduğunu belirtir. Karadağoğlu, gençliğin devrim için görevini yapmış olduğunu, bundan sonra yapılacak gösterilerin ülkeye ve gençliğe yarar sağlamak yerine zarar vereceğini belirterek artık gösterilere son verilmesini istemiştir.²⁷

MTTB başkanı bu açıklamaları yaparken, diğer öğrenci grupları boykot ve işgalle devam etmektedir. Meclis'te öğrenci olayları üzerine konuşan Adalet Partisi Genel Kurul Üyesi Gökhan Evliyaoğlu'nun gençleri "sütrü" olarak nitelendirmesi üzerine MTTB başkanı, kendilerinin miting ve sessiz yürüyüşleri durdurduklarını ancak bu tip saldı-

rları da cevapsız bırakmayacaklarını bildirmiş ve olay hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunmuştur.

1 Bernard Lewis, *The Emergence of Modern Turkey*, Oxford Univ Press, 1978, s. 242.

2 Tefik Çavdar, *Türkiye Ekonomisinin Tarihi*, İmge Yayınları, İstanbul, 2003, s. 232.

3 Tarkan Zuber Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Çekimler*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, cilt: II, İstanbul, 2002, s. 56.

4 Tercüman, 2 Mayıs 1960.

5 Ellen Trimbarger, *Tepe'den İnceci Devrimler* (Çev: F. İbilo), Gelenek Yayınları, İstanbul, 2004, s. 187.

6 Kuruluş yasasına göre Tahkikat Komisyonu'na, her türlü yayın yasaklamak, yayın organlarının basım ve yayımını engellemek, soruşturma için her türlü evrakı el koymak, her türlü siyasi faaliyet hakkında önyolcu karar almak ve hükümetin bütün araçlarından istediği gibi yararlanmak gibi geniş yetkiler verilmiştir. Komisyon kararları kesin ve gücü olarak alınabilecek ve kararlara aykırı olmak zorunlu olacaktır. Bkz. Cumhuriyet Ansiklopedisi, cilt: II, s. 380.

7 Turan Emeksis öğrenci hareketleri için 27 Mayıs'ın sembol isimlerinden birisi olur. MTTB Genel Merkez binası olarak kullanılan ve Çarşafolu yokuşunda halen varlığını sürdüren isanın önüne Turan Emeksis heykeli dikilir. Cemal Gürsel'in talimatıyla 9 Haziran'da İstanbul'da büyük bir gösteri ile Turan Emeksis'in cenazesi Anadoluhisari'nde toplanarak göze uğurlanır.

8 Cumhuriyet Ansiklopedisi, cilt: II, s. 380-381.

9 Tercüman, 28 Mayıs 1960.

10 Ataçhan Boykallı'nın "Yeni Yıl için" kaleme aldığı yazı gençlerin, 1960 yılı hakkındaki beklentilerini gösteren iyi bir örnektir. Ona göre; "yepyeni bir seneye giriyorsunuz, bizim için her şeyi ile belirsiz olan bir seneye. Akşamda hem fazilet ve hem de rezillikle dolu kaskoca bir seneyi bırakıp hakiki çözümleri henüz kazanılmadık içinde pak bırak edemediğimiz bir seneye. Bu 1960 senesidir. Öyle anlar olacak ki, mesut bir hadisenin şahidi olacağız değilmiş seçilmiş ziplenen müessal bir sahne ile karşılıp sükut-u hayale uğramamız biz ypratacaktır. İyimsiz görüntülerin hesabını yaparak beklenmedik neticeler elde edelimiz, inisiyatifli kaybetmemize neden olacaktır. Her şey mümkündür." *Gençlik Diyor ki*, say: 2, 1 Ocak 1960.

11 Özgü Tamer, MTTB'nin bu dönemde "devrimci öğrencilerin" egemenliği altında olduğunu ifade eder. Akif İhsanî'nin tutuklanarak ocağına konması, suçunun ve sakalının kesilmesi üzerine olayı doyan solcu öğrenciler MTTB merkez binasına koynak getirir. Akif İhsanî'nin avukatı burada öğrencilere durumu fevcaanla anlatmaktadır. Özgü Tamer, *Radikal*, 27 Kasım 1960.

12 Bu kuruluşun ilk adımı olan 1949 yılında İngiltere'de Ashridge'de toplanan Dünya Gençlik Teşkilatı (World Assembly Youth) kurucu meclisine katılan TMTF delegeleri tarafından atılmıştır. Federasyon delegeleri kongre döneminde, çe-

şitli gençlik hareketlerinin bir çatı altında toplama düşüncesinden hareketle TMTF bünyesinde "Milli Gençlik Komitesi" kurarak bunu TMTF ana kuruluşuna amaç maddesi olarak geçirir. 12-13 Ekim 1951 yılında İstanbul'da toplanan delegeler ilke kararlarını alır. 21 Aralık 1951'de hazırlanan İstanbul Valiliği'ne verir. 20 Haziran 1953 tarihinde Bakanlar Kurulu kararı ile "Milli" unvanını kullanmaya başlarlar. Bu çalışmalar sonrasında TMTF, 1964 yılında Anadolu Oymağı, Türk Kadınlar Birliği, Yeşilay Gençlik Kulübü, Türk Devrim Öcükleri, Tekstil Örne ve Geyim Sanayi İşçileri Federasyonu (TEKSF), Türk Kadınlar Birliği (TKB), Türkiye İşçiler Birliği (TİB), Türk Ziraatçılar Cemiyeti (TZC), Tiyatro Derneği, Dünya Federalistler Türk Derneği'ni de bünyesine almıştır.

TMTF Başkanları şunlardır: Aytekin Özcan, Kemal Okuyan, Metin Kumbasar, Çetin Özek, İsmet Giritli, Erol Ünal, Alp Kurban, Kazım Kolcuoğlu, Bıçkurt Nuhhoğlu. TMTF ana kuruluşu ve daha fazla bilgi için bkz. Turan Feyzoğlu, *Türkiye'de Devrimci Gençlik Hareketleri Tarihi*, Belge Yayınları, 1993.

13 Feyzoğlu, a.g.e., s. 46.

14 Feyzoğlu, a.g.e., s. 45.

15 Mücadele, 12 Mayıs 1961.

16 Metin Kumbasar, "Ödev", *Gençlik*, Temmuz 1961, yıl:1 sayı:11, s. 3.

17 Ziraat Fakültesi Dekanı Sedat Kansun, DTFC Dekanı Muzaffer Şenyörük ve İktisat Fakültesi Dekanı Bedi Ziya ile Vatan Cephesine katılan Profesör Emin Bilgic'le istila etmiştir. Milliyet, 1 Haziran 1960.

18 Yazar Özdemir 16 Aralık 2006 tarihinde MTTB'nin yeniden kuruluşu önerilerinde "Demokratik Parti ile aşamada sözlüme vardı. Bunun için DP aleyhindeki her türlü toplantıya katıldık. Ama İTİB öldükten sonra askerlerle aşamada mesale koyduk" demiş olsa da MTTB darbe sonrasında meydana gelmiştir.

19 Feyzoğlu, a.g.e., s. 53.

20 27 Mayıs'ın anlatan gençler her yerde ilgi ile karşılanmazlar. Gazeteler, Denizli'nin Garip köyünde ve Konya'nın Talap köyünde köylülerin bir grup öğretmeni öldürdüğü haberlerine yer vermiştir. Bkz. Cumhuriyet Ansiklopedisi, cilt: II, s. 401.

21 29 Temmuz 1960, MTTB Bülteni.

22 Çarşafolu Okutarı, Bakurhan Kur'an'ın MTTB, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2004, s. 133.

23 "Gençliğin Götürüğü", *Gençlik*, Temmuz 1961, sayı:11, yıl:5, s. 1.

24 1961 Anayasası'na evet oyları %50, hayır oyları ise %40 oranında çıkmıştır. Mete Tunçay'a göre "ilerici" güçlerin oltanca desteğine karşın 1961 referandumunda net oyların %40'ına yaklaşıyor, anayasa içeriği ile ilgili değildir. Darbenin onaylanıp onaylanmaması ile ilgilidir.

25 *Gençlik*, a.g.e., s. 1. İstanbul Radyosunda Cuma günleri yayınlanan "Gençlik Saat" programından.

26 Özgü, 28 Mart 1960.

27 Milliyet, 25 Mart 1963.